

Štátna politika zdravia v Slovenskej republike

Vláda Slovenskej republiky uznesením č. 910/2000 schválila Štátnu politiku zdravia v SR, ktorá formuluje dlhodobé a krátkodobé ciele, stratégie a priority štátu, zamerané na podporu, ochranu, zabezpečenie a zlepšenie zdravotného stavu obyvateľstva a na poskytovanie zdravotnej starostlivosti občanom. Tvorí politický, ekonomický a organizačný rámec aktivít zameraných na podporu zdravia, zdravý životný štýl, zlepšenie životného a pracovného prostredia a vyššiu účinnosť a kvalitu poskytovanej zdravotnej starostlivosti s obmedzením negatívnych dôsledkov chorôb. Vychádza z Ústavy Slovenskej republiky a berie do úvahy odporúčania obsiahnuté v dokumente európskeho regionálneho výboru Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) **Zdravie pre všetkých v 21. storočí - zdravotná politika pre Európu**. Štátna politika zdravia formuluje svoje ciele tak, aby mala dlhodobú perspektívu s definovaným systémom zdravotnej starostlivosti pre prvé desaťročie 21. storočia. Chce v maximálnej možnej miere napomôcť mobilizovaniu spoločnosti pri podpore a ochrane zdravia a snaží sa občanov získať pre myšlienku stať sa tvorcom vlastného zdravia. Dlhodobé stratégie prispôsobuje špecifikám vekových a sociálnych skupín obyvateľov. V neposlednom rade nabáda rezorty venovať viac pozornosti dopadu svojich rozhodnutí na zdravie ľudí.

Ciel'

Štátna politika zdravia chápe zdravie ako základné ľudské právo. Jej cieľom je nasmerovať záujmy a snahy všetkých zložiek spoločnosti na **zdravie ako kľúčový faktor rozvoja spoločnosti** a vytvoriť prostredie, v ktorom občania budú mať zaručené podmienky na podporu a ochranu svojho zdravia, právo na zdravotnú starostlivosť a na dostupnosť a rovnosť v jej poskytovaní. Pre všetky vekové a sociálne skupiny obyvateľov sa vytvoria rovnaké podmienky na udržanie zdravia, pričom platí princíp vzájomnej solidarity. Pri podpore a ochrane zdravia sa predpokladá aktívna spolupráca každého jednotlivca i celej spoločnosti. Informovaný občan bude mať možnosť slobodne a na základe jasných kritérií využívať tieto záruky.

Základné hodnoty

Dnešné politické, hospodárske a ekonomické rozhodnutia budú pôsobiť na občanov a spoločnosť dlhší čas a ich dôsledky na zdravotný stav sa budú prejavovať nielen okamžite, ale aj o niekoľko rokov. Základnými hodnotami, z ktorých štátna politika zdravia vychádza, sú:

- Zdravie je základné ľudské právo.
- Zdravie je kľúčom k spoločenskému rozvoju. Zlepšenie zdravotného stavu podporou a ochranou zdravia znižuje výdavky na zdravotnú starostlivosť a šetrí zdroje pre hospodársky a ľudský rozvoj.
- Východiskom na udržanie zdravia je slobodné a zodpovedné správanie sa informovaného

občana. Základnou motiváciou občana je jeho vedomie, že zdravie je preňho prednostným záujmom a základnou zložkou kvality života.

- Štát preberá starostlivosť o zdravie nad rámec možností jednotlivca a zaručuje dostupnosť zdravotnej starostlivosti všetkým občanom, rovnosť, sústavnosť a kvalitu jej poskytovania.
- Základnými morálnymi princípmi sú rovnosť a solidarita v zdraví, etika v správaní, súcit a spravodlivosť.

- Plný rozvoj zdravia je možný len v zdravie podporujúcom prostredí bez ohľadu na to, či je to prírodné, sociálne alebo ekonomické prostredie.

Determinanty zdravia

Zdravotný stav obyvateľstva je výsledkom pôsobenia viacerých zložiek spoločnosti. Väčší negatívny dopad na zdravie ako úroveň zdravotnej starostlivosti má fajčenie, nedostatok pohybu, nesprávna výživa, zlá sociálno-ekonomická situácia a chudoba v spojení s negatívnymi faktormi životného prostredia. Štátna politika zdravia sa týka všetkých rezortov a zložiek spoločnosti. Tie musia prispieť k zlepšeniu zdravotného stavu zlepšením determinantov zdravia, ktorými sú vzdelanosť, zamestnanosť, ekonomika, daňová a cenová politika, mzdová politika, zdravé a bezpečné prostredie, úroveň zdravotnej starostlivosti a iné.

Stratégia

Základnou stratégiou pre rozvoj zdravia v zmysle definovaných cieľov je **podpora a posilňovanie zdravia** u zdravých občanov, **ochrana zdravia** u občanov ohrozených biologickými, chemickými či fyzikálnymi faktormi prostredia a **navrátenie zdravia** u občanov s oslabeným či poškodeným zdravím. Základným postupom

foto: Ján Krošlák

pri dosahovaní cieľov je komplexný, holistický, systémový bio-psycho-sociálny prístup a zameranie na ovplyvňovanie správneho (zdravého) životného štýlu. Je nevyhnutné:

- vytvárať vhodné politické, sociálne, morálne, právne, ekonomické, informačné a environmentálne podmienky ako predpoklad na vznik celospoločenskej atmosféry, v ktorej všetky činnosti jednotlivca, komunity či spoločnosti budú brániť ohrozeniu bio-psycho-sociálnej pohody občana;

- povýšiť podporu zdravia na prioritu každého sektora spoločnosti. Ovplyvnenie determinantov zdravia je možné iba nadrezortným úsilím s ohľadom na fyzikálne, ekonomické, sociálne a kultúrne podmienky;

- zvýšením dôrazu na celospoločenské zdravotne orientované programy, ktoré majú zapracované prvky hodnotenia dopadu na zdravie, podporiť moderné prístupy a trendy riešenia spoločensky závažných problémov zdravia;

- podporou rodiny vytvárať podmienky na zachovanie zdravia a kvality života jej členov;

- zvýrazniť kľúčovú úlohu preventívne orientovanej primárnej zdravotnej starostlivosti. Spôhlivé

fungovanie systému zdravotnej starostlivosti je životne závislé na funkčnosti a spoľahlivosti primárnej zdravotnej starostlivosti. Sieť zdravotníckych zariadení prvého kontaktu musí zohrávať významnejšiu úlohu pri ovplyvňovaní postojev občanov k zdraviu a správne životnému štýlu prehlbovaním vedomostí o podpore a ochrane zdravia a prevencii ochorení;

- zvýšiť dôraz na sekundárnu a terciárnu prevenciu v zariadeniach špecializovanej zdravotnej starostlivosti;

- vytvorí systém nemocníc využívajúci prepojenie zdravotníckych a sociálnych funkcií (napríklad vytvorením zdravotno-sociálnych lôžok);

foto: Anna Faixová

- zvyšovať kvalitu poskytovania zdravotnej starostlivosti v ambulanciách a v nemocniciach personálnym a materiálnym vybavením;

- zabezpečiť systém toku informácií tak, aby občania mali voľný prístup k primeraným a zrozumiteľným informáciám, ktoré sú na úrovni poznania a napomôžu k pozitívnemu ovplyvňovaniu ich vedomostí, postojev a správania sa k svojmu zdraviu;

- občanov, rodiny, školy, pracoviská a komunity prepojiť partnerstvom pre zdravie, ktoré umožní spoločné prijímanie pozitívnych rozhodnutí, ich implementáciu, transparentnosť a kontrolu efektu.

Priority

Na priority sa sústreďuje úsilie a prostriedky na vládnej úrovni. Sú odporúčané na prednostné riešenie pre občianske aktivity. V súlade s aktuálnymi spoločenskými, ekonomickými a zdravotníckymi podmienkami sú prioritné tieto úlohy:

1. Zníženie rozdielov v zdraví v rámci SR
2. Zdravý štart do života
3. Zdravie mládeže
4. Zdravé starnutie
5. Rozvoj paliatívnej starostlivosti a zdravotníckej etiky
6. Zlepšenie mentálneho zdravia
7. Redukcia infekčných a neinfekčných ochorení a úrazov
8. Zdravé a bezpečné prostredie
9. Redukcia negatívnych návykov a zdravý životný štýl
10. Nadzortná zodpovednosť za zdravie
11. Manažment kvality v zdravotníctve a v iných rezortoch

Pozn: Z environmentálneho hľadiska zvlášť upozorňujeme na úlohy č. 8 - 11. V súvislosti s ich riešením je potrebné:

- Vytvárať vhodné a bezpečné prostredie (vo všetkých jeho zložkách) pre všetkých - vrátane telesne a mentálne postihnutých občanov.
- Vytvárať podmienky na ochranu zdravia pred škodlivými biologickými, fyzikálnymi a chemickými faktormi v životnom i pracovnom prostredí.

- Chrániť zdroje pitnej vody. Zlepšovať prístup všetkých občanov k pitnej vode a dôslednou kontrolou jej kvality predchádzať ochoreniam súvisiacim s vodou. Vytvárať osobitné podmienky na ochranu a zlepšovanie kvality liečivých zložiek prírody.

- Minimalizovať znečisťovanie ovzdušia a pôdy s cieľom znížiť výskytu ochorení dýchacieho systému a zabezpečiť zdravotne bezpečné potraviny.

- Zvyšovať bezpečnosť v domácnostiach, na pracoviskách, v sídlach a sídliskách, na komunikáciách a v dopravných prostriedkoch.

foto: Ján Krošlák

- Vytvárať podmienky na zlepšenie podmienok bývania v mestskom aj vidieckom prostredí.
- Vytvárať prijateľné sociálne prostredie pre všetky skupiny obyvateľov.
- Znížiť nepriaznivý dopad užívania návykových látok ako tabak, alkohol, psychoaktívne drogy vytváraním celospoločenskej atmosféry odmietania užívania návykových látok.
- Rešpektovať a dôsledne dodržiavať právo ľudí na prostredie bez tabakového dymu.
- Vytvárať podmienky na ozdravenie výživových zvyklostí obyvateľstva vrátane pitného režimu a konzumácie prírodných minerálnych vôd.
- Dôsledne presadzovať celospoločenskú zodpo-

vednosť za zdravie najmä v podpore a ochrane zdravia.

- Vytvárať tlak na realizáciu celospoločenských programov determinujúcich zdravie pod odborným gestorstvom zdravotníctva.

Nástroje

Nástrojmi štátnej politiky zdravia, okrem politiky, legislatívy, ekonomiky a i., je aj:

- **vzdelávanie**, cieľom ktorého je uľahčiť rozhodovanie občanov pri voľbe spôsobu života, pri vyrovnaní sa so stresujúcimi faktormi a tvorbe správnych návykov: vytvárať podmienky na zlepšenie vedomostí občanov o vplyve životného prostredia na zdravie, zamerať vzdelávanie na všetkých stupňoch na prehlbovanie vedomostí v podpore a ochrane zdravia. ...

- **výskum**, v rámci ktorého je potrebné sa zamerať na výskum tých zložiek životného prostredia, ktoré ohrozujú zdravie občanov. ...

- **partnerstvo**, v rámci ktorého je potrebné zjednotiť úsilie všetkých zložiek spoločnosti a vytvoriť partnerstvo pre zdravie na všetkých úrovniach spoločnosti. Politika zdravia sa opiera o širokú sieť vládnych a mimovládnych organizácií a inštitúcií, záujmových skupín, obcí, škôl, súkromných spoločností, cirkví, vedeckých spoločností, médií.

Zdroj: www.health.gov.sk, krátené

Poznámka

Na realizácii štátnej politiky zdravia sa podieľajú okrem rezortu zdravotníctva aj ostatné rezorty na základe úlohy B.1 uznesenia č. 910 zo dňa 8. novembra 2000, ktoré túto politiku rozpracovali na podmienky svojho rezortu. Správu o realizovaných aktivitách na podporu zdravia a v prospech verejného zdravia prostredníctvom celospoločenských programov a projektov národného i regionálneho významu rezorty predkladajú ministrom zdravotníctva. Návrh Správy o realizovaní Štátnej politiky zdravia v SR za roky 2004 - 2005 bol na sklonku roku 2006 po medzirezortnom pripomenkovaní (pozri webovú stránku MZ SR, sekciu pripomenkové konanie).

Národný program podpory zdravia

Aktualizovaný Národný program podpory zdravia (NPPZ) z roku 2005, ktorý vláda SR vzala na vedomie uznesením č. 39/2005 dňa 6. júla 2005, vychádza z vyššie spomínanej politiky WHO *Zdravie pre všetkých v 21. storočí - zdravotná politika pre Európu*, ako aj z dlhodobého programu zlepšovania zdravotného stavu obyvateľstva SR *Zdravie pre všetkých v 21. storočí*, ktorý predstavuje model komplexnej prevencie a starostlivosti o zdravie a jeho rozvoj, zahrňujúci zdravotnú politiku štátu. Nadväzuje na úlohy vyplývajúce zo vstupu SR do EÚ a na súčasné zmeny v legislatíve a stratégii zdravotníctva na Slovensku. NPPZ zohľadňuje aj súčasné možnosti a celkový zdravotný stav obyvateľov SR po vstupe do EÚ. I keď je zdravotný stav obyvateľov SR v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi lepší, v porovnaní s inými krajinami EÚ výrazne zaostáva, z čoho vyplýva potreba realizácie NPPZ aj v nasledujúcich rokoch. NPPZ realizuje a bližšie rozpracováva jednotlivé úlohy Štátnej

politiky zdravia v SR. Je integrovaným programom, do ktorého sa môžu zapojiť všetky zložky spoločnosti: rezorty, orgány štátnej správy a samosprávy, mimovládne organizácie, podnikateľský sektor a ďalšie organizácie. NPPZ je navrhnutý v systéme rýchlej odozvy na aktuálne problémy zdravia. Je zameraný na redukciu rizikových faktorov zdravia, ktoré významnou mierou ovplyvňujú vznik závažných neinfekčných ochorení.

Hlavným cieľom NPPZ je iniciovanie partnerstiev jednotlivých zložiek spoločnosti k zabezpečeniu podpory a rozvoja verejného zdravia tak, aby sa dosiahol trvalé zlepšenie zdravotného stavu obyvateľstva. NPPZ je zameraný na *vybrané determinanty zdravia* a stanovuje 11 cieľov (zdravý životný štýl, starostlivosť o zdravie, zdravá výživa, alkohol, tabak a drogy, prevencia úrazovosti, zdravá rodina, zdravé pracovné podmienky, zdravé životné podmienky, zníženie výskytu infekčných chorôb, zníženie výskytu

neinfekčných chorôb a pohybová aktivita). Nástrojom na realizáciu týchto cieľov sú projekty na národnej alebo regionálnej úrovni, pri ktorých sa zvažuje závažnosť zdravotného rizika. Projekty sa predkladajú podľa aktuálnej výzvy. Posudzuje ich odborná komisia zložená zo zástupcov jednotlivých rezortov a odporúča na schválenie Ministerstvu zdravotníctva SR. Program a projekty NPPZ koordinuje Úrad verejného zdravotníctva SR, ktorý prostredníctvom metodiky WHO Health Impact Assessment vyhodnocuje dopady programu na zdravie obyvateľov Slovenska. Účinnosť NPPZ sa vyhodnocuje každých 5 rokov, najbližšie v roku 2010. Správa sa bude predkladať vláde SR a následne na schválenie NR SR. Ambíciou NPPZ je osloviť občanov Slovenska, viesť ich k starostlivosti o svoje zdravie a zabezpečiť jeho zlepšovanie.

Zdroj: www.uvzsr.sk, krátené
Zostavila: Alena Kostúriková